

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора, професора кафедри
історії світової музики Національної музичної академії України

РЕДІ Валентини Яківни

та Народної артистки України, лауреата Національної премії України
імені Тараса Шевченка, кандидата мистецтвознавства, доцента,
художнього керівника і головного диригента Академічного хору
імені Платона Майбороди Українського радіо

ТКАЧ Юлії Сергіївни

на творчий мистецький проєкт

«ХОРОВА ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРІВ ДОНЕЧЧИНИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ:

ТРАДИЦІЯ ТА ВИКОНАВСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ»

аспірантки творчої аспірантури кафедри хорового диригування
Національної музичної академії України

ЄРМОЛЕНКО Анастасії Олександрівни,

поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Актуальність теми мистецького проєкту та обґрунтованість основних положень. Представлений Анастасією Єрмоленко творчий мистецький проєкт присвячено хоровій творчості композиторів Донеччини кінця XX – початку XXI століття у поєднанні двох важливих ракурсів дослідження – музикознавчого (і ширше – історико-культурного) та виконавсько-інтерпретаційного.

Актуальність обраної теми визначається кількома взаємопов'язаними чинниками. Упродовж XX – на початку XXI століття на теренах Донецького регіону сформувалося самобутнє мистецьке середовище зі своїми творчими взаємозв'язками й традиціями, відбувалося інтенсивне професійне музичне життя, діяли потужні виконавські колективи, музичні навчальні заклади та композиторські осередки. Донеччина ніколи не була «периферійною» складовою українського культурного простору, а хорова творчість композиторів, пов'язаних із цим регіоном, становила важливу частину загальноукраїнського музичного процесу. Твори О. Рудянського, С. Мамонова, О. Некрасова, М. Шука, О. Скрипника, Є. Петриченка звучали в Україні та за її межами; поблизу Святогірська (на території Національного природного парку «Святі

гори») проходив Всеукраїнський хоровий фестиваль «Співочий собор» (2002–2007 рр., директор і художній керівник М. Шух).

В умовах російської агресії, що спричинила драматичний розрив культурного середовища Донеччини, мистецька спадщина регіону потребує нового осмислення в контексті цілісності українського культурного простору. У цьому сенсі звернення до творчості композиторів, чії професійні біографії пов'язані з Донеччиною, є способом зберегти важливу частину української музичної та ширше, історичної пам'яті. Творчий задум А. О. Єрмоленко актуалізує малодосліджений хоровий репертуар і сприяє його подальшому побутуванню в сучасній виконавській практиці, що набуває особливого значення як реальний акт культурного збереження.

Теоретична частина проекту спрямована на виявлення історико-культурних і стильових засад хорової творчості композиторів Донеччини наприкінці ХХ – початку ХХІ століття та обґрунтування авторських виконавських рішень. Визначивши у *Вступі* основні дослідницькі позиції, А. О. Єрмоленко послідовно рухається шляхом досягнення поставленої *мети*: «виявити жанрово-стильові риси хорової творчості композиторів Донеччини кінця ХХ – початку ХХІ століть, дослідити способи трансформації національно-культурної традиції в контексті сучасних композиторських практик та обґрунтувати принципи виконавської інтерпретації хорових творів Олексія Скрипника, Євгена Петриченка й Олександра Некрасова» (с. 10).

Два основні розділи всебічно охоплюють дослідницьку проблематику заявленої теми. Контекстний *перший розділ* («Історико-культурний контекст творчості композиторів Донеччини кінця ХХ — початку ХХІ століття») презентує історико-культурні умови творчості донецьких композиторів означеного періоду (історіографія теми, соціокультурні передумови розвитку музичного мистецтва регіону, хорове мистецтво Донеччини в українському музичному просторі), формує історико-теоретичне підґрунтя дослідження і передусім аналітиці наступного розділу.

Другий розділ («Хорові твори композиторів Донеччини: від традиції до сучасних виконавських практик») присвячено музикознавчому та виконавському аналізу конкретних хорових композицій, які становлять репертуарну основу творчого проєкту. Проблемно-аналітичну структуру розділу визначають передусім жанрово-стильовий та виконавський вектори дослідження, крізь які простежується взаємодія традиційних засад і сучасних художніх тенденцій. Цінним є те, що усі представлені твори входять до репертуару Анастасії Єрмоленко, тож аналітичні спостереження дослідниці (вдало підкріплені нотними прикладами та Додатками) спираються на її безпосередній виконавський досвід. Це дозволяє висвітлити нюанси художньої інтерпретації, порушити питання хорової фактури, особливостей інтонування, специфіки роботи з фольклорними джерелами, ансамблевої взаємодії тощо. Власна виконавська діяльність стає складовою дослідницької методології, забезпечуючи практичне обґрунтування запропонованих інтерпретаційних рішень.

Аналітична концепція розділу вибудована на матеріалі творів, які репрезентують різні моделі розвитку сучасної хорової музики Донеччини. *Олександр Некрасов* постає як продовжувач фольклорної традиції та автор хорових композицій для дітей (аналіз «Двох фольклорних імпровізацій на теми українських жартівливих народних пісень» та хорів на вірші Лесі Українки), *Олексій Скрипник* — як представник неосакрального й неофольклорного напрямів, який поєднує їх у художній концепції хорової поеми «За горами сонце палає». У симфонії-перформансі «Осяяні чорним сонцем» *Євгена Петриченка* акцентовано переосмислення традиційних жанрових моделей через синтез симфонічної драматургії, перформативності та сценічної дії¹. У сукупності ці аналітичні ракурси дозволяють виявити різні способи художнього переосмислення традиції та її втілення в сучасних жанрово-стильових і виконавських практиках.

¹ У дослідженні представлено аналіз трьох частин симфонії-перформансу: «Страсті поля Рутченкового», «Легенда скам'янілого лісу», «Історія одного муралу».

Важливою складовою аналітичної роботи є зіставлення різних виконавських рішень та їх осмислення крізь призму власного репетиційного і концертного досвіду А. Єрмоленко. Зокрема, компаративний аналіз інтерпретації «Двох фольклорних імпровізацій...» О. Некрасова (зіставлення наявних записів із виконанням ансамблю «Благовість» під керівництвом авторки проекту) переконливо демонструє прагнення виявити різні способи реалізації закладеного в партитурі художнього потенціалу¹. Показово, що виконавський аналіз не обмежується суто практичними векторами: «Основне завдання інтерпретатора в тому, щоб не зациклюватися виключно на технічних хормейстерських аспектах – навпаки, розглядати технічні засоби як інструмент для реалізації художнього задуму» (с. 71).

У *Висновках*, відповідно до поставлених завдань, узагальнено результати здійсненого дослідження. Доведено, що культурна спадщина Донецького регіону має глибоку історичну тяглість і є інтегрованою в загальноукраїнський музичний контекст. Провідні стильові напрями хорової творчості композиторів Донеччини досліджуваного періоду визначають передусім неофольклорна та неосакральна концепції, звернення до української поезії, народнопісенних першоджерел та відповідної системи музично-виражальних засобів, розширення кола традиційних жанрових моделей хорової музики. Обґрунтовано принцип осмисленої виконавської інтерпретації як одного зі способів пізнання твору через ґрунтовне розуміння музичного тексту та позамузичних складових композиторського задуму.

Отже, серед важливих характеристик рецензованого наукового обґрунтування виділимо збалансованість теоретичного та практичного аспектів дослідження, репрезентативність обраного репертуару (що дає змогу виявити різні художні моделі розвитку хорової творчості композиторів Донеччини та простежити різні способи взаємодії традиції із сучасними жанрово-стильовими

¹ Для порівняння обрано записи Галицького камерного хору «Євшан» під орудою Ігоря Даньковського, 2005 («Занадився журавель», с. 44–46) та Академічного камерного хору «Хрещатик» під керівництвом Лариси Бухонської, 1997 («Весілля мухи», с. 53–56).

й виконавськими практиками), глибоке осмислення виконавської концепції творів на основі власного репетиційного та сценічного досвіду авторки проєкту.

Проведене дослідження має безумовне *практичне значення* у викладанні низки навчальних дисциплін (Історія української музичної культури, Музичне краєзнавство, Хорова література, Методика роботи з хором), а також для виконавців – диригентів-хормейстерів та учасників хорових колективів.

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту А. О. Єрмоленко апробовано на трьох всеукраїнських науково-практичних конференціях та висвітлено у двох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях категорії Б в галузі «Мистецтвознавство».

Рівень виконання творчого мистецького проєкту. Наукове обґрунтування органічно узгоджується з мистецькою складовою творчого проєкту, представленого 2 березня 2026 року в Залі імені академіка О. С. Тимошенка Національної музичної академії України. У концертній програмі за участю Ансамблю солістів «Благовість» (художній керівник – народна артистка України Т. Кумановська, диригент – А. Єрмоленко) та хору старших класів «Мальва» ДМШ № 4 м. Києва (керівник А. Єрмоленко, концертмейстер М. Когут) прозвучали «Два хори на вірші Лесі Українки» та «Дві фольклорні імпровізації на теми українських жартівливих народних пісень» О. Некрасова, хорова поема на тему української народної пісні «За горами сонце палає» О. Скрипника та три частини хорової симфонії-перформансу «Осяяні чорним сонцем» Є. Петриченка: «Легенда скам'янілого лісу», «Страсті поля Рутченкового», «Історія одного муралу».

Виконавська реалізація творчого мистецького проєкту засвідчила високий професійний рівень Анастасії Єрмоленко як диригента та інтерпретатора хорової музики. Різноманітний і стилістично різноплановий репертуар вимагав гнучкого підходу до формування звукового образу кожного твору, диференційованої роботи з ансамблевим звучанням, тембровою палітрою, динамічною драматургією та артикуляційно-інтонаційною виразністю. Особливої уваги

заслугує здатність диригента враховувати специфіку різних виконавських складів, забезпечуючи в кожному випадку необхідну якість ансамблю, інтонаційну злагодженість і чіткість художнього висловлювання. Диригентська інтерпретація вирізнялася чіткістю художнього задуму, продуманістю драматургічних рішень та умінням вибудовувати цілісну композиційну перспективу твору. Показовою є також увага до характеру хорової фактури, співвідношення вокальних партій та їх функціональної взаємодії у формуванні загального звукового образу. Технічна точність диригентського жесту органічно поєднувалася з пластичністю й виразністю, що сприяло гнучкому реагуванню виконавців на темпові, динамічні, агогічні та артикуляційні зміни. У творах, що звучали, А. Єрмоленко переконливо виявила здатність розкривати різні типи хорової образності – від фольклорно-ігрової та лірико-споглядальної до драматично-конфліктної й театралізованої, зберігаючи при цьому стильову своєрідність авторського висловлювання.

Таким чином, представлений Анастасією Єрмоленко творчий мистецький проєкт та його теоретичне обґрунтування доводять, що хорова творчість композиторів Донеччини на межі ХХ–ХХІ століть розвивалася як повноцінна складова загальноукраїнського музичного процесу, у якому традиційні фольклорні й сакральні засади взаємодіяли із сучасними композиторськими та виконавськими практиками.

Питання, які виникли під час знайомства з теоретичним обґрунтуванням творчого мистецького проєкту, стосуються уточнення окремих концептуальних положень дослідження.

1. У назві творчого проєкту одним із ключових є поняття «традиція». Як Ви розумієте співвідношення локальних традицій Донеччини із загальноукраїнським мистецьким процесом у досліджуваній хоровій творчості?
2. У чому, на Вашу думку, виявляється вплив регіонального культурного контексту Донеччини на образний світ і музичну мову проаналізованих хорових творів?

3. Чи можна, на Ваш погляд, розглядати виконавські труднощі, характерні для творів кожного з представлених у дослідженні композиторів, як прояв їхнього індивідуального авторського стилю та особливостей композиторського мислення?

Підсумовуючи, зазначимо: творчий мистецький проєкт «Хорова творчість композиторів Донеччини кінця XX – початку XXI століть: традиція та виконавська інтерпретація» виконано на високому професійному рівні. Творча та дослідницька складові проєкту органічно взаємопов'язані, що повною мірою відповідає вимогам спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Авторка проєкту Анастасія Олександрівна Єрмоленко заслуговує на присвоєння ступеня доктора мистецтва.

Доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри історії світової музики
Національної музичної академії України

Редя В. Я.

Народна артистка України,
лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
художній керівник і головний диригент
Академічного хору імені Платона Майбороди
Українського радіо

Ткач Ю. С.